

**แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2**
**GUIDELINES FOR PROMOTING EDUCATIONAL NETWORKS BASED ON THE FOUR
PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

¹สุทธิชล โกศิริ Sutthichol Kosiri ²พระครูกิตติญาณวิสิฐ PhrakhruKittiyawisit

³พระศรีวัชรสารบัณฑิต PhraSriwatcharasarabundit

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 123fansjb@mail.com

Article Received: August 19, 2025. Revised: September 28, 2025. Accepted: September 30, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาอีก 8 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย มีความเป็นระบบ โปร่งใส และมีทิศทางชัดเจน (2) การเสริมสร้างความร่วมมือ มีการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและวัฒนธรรมเกื้อกูล (3) การกำหนดเป้าหมายและดำเนินงาน มีแผนงานที่เป็นรูปธรรม ยืดหยุ่นและวัดผลได้ (4) การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (5) การติดต่อสื่อสาร มีการใช้เทคโนโลยีและช่องทางหลากหลายที่มีประสิทธิภาพ 2) วิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการประยุกต์การส่งเสริมเครือข่ายของผู้บริหาร 5 ด้านเพื่อเชื่อมโยงหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อุตถจริยา (การทำตนเป็นประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) อย่างเป็นรูปธรรมในแต่ละด้าน 3) แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เป็นการนำหลักธรรม 4 ประการมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนให้เข้มแข็ง 5 ด้านหลัก ประกอบด้วย (1) การกำกับดูแลและประสานงาน ผู้บริหารควรเป็นผู้ให้โอกาสและทรัพยากร (ทาน) ใช้การสื่อสารเชิงบวก (ปิยวาจา) ลงมือทำเป็นแบบอย่าง (อุตถจริยา) และสร้างโครงสร้างการทำงานที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม (สมานัตตตา) (2) การสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ (ทาน) สร้างความไว้วางใจผ่านการพูดคุยที่สร้างสรรค์ (ปิยวาจา) เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงศักยภาพ (อุตถจริยา) และสร้างความร่วมมือที่เท่าเทียมกันระหว่างโรงเรียน (สมานัตตตา) (3) การกำหนดเป้าหมาย ตั้งเป้าหมายโดยยึดประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก (ทาน) เปิดให้ทุกโรงเรียนเสนอ

ความเห็นอย่างอิสระ (ปิยวาจา) พัฒนาแผนงานที่ทำได้จริง (อรรถจริยา) และกำหนดเป้าหมายจากความเห็น
พ้องต้องกันของสมาชิก (สมานัตตตา) (4) การพัฒนาบุคลากร จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน
(ทาน) ใช้คำพูดให้กำลังใจเพื่อกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น (ปิยวาจา) เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง
(อรรถจริยา) และให้โอกาสครูทุกระดับมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) (5) การสื่อสาร สร้างระบบการ
ให้ข้อมูลที่ทั่วถึง (ทาน) สื่อสารด้วยความเข้าใจและให้เกียรติ (ปิยวาจา) พัฒนาเครื่องมือสื่อสารที่เป็นประโยชน์
ต่อส่วนรวม (อรรถจริยา) และเปิดช่องทางให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา)
คำสำคัญ: การส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษา, หลักสังคหวัตถุ 4, ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

This research article aimed 1) to study the conditions of promoting educational networks among school administrators, 2) to study methods of promoting educational networks based on the Four Saṅgahavatthu Principles, and 3) to propose guidelines for promoting educational networks based on the Four Saṅgahavatthu Principles among school administrators under the Office of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. This research was qualitative by interviewing 7 key informants and holding seminars with 8 educational administration experts. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The condition of promoting educational networks in 5 aspects: (1) Supervision and coordination of network groups was systematic, transparent and had a clear direction, (2) Strengthening cooperation, strong participation and a supportive culture, (3) Setting goals and operations, having concrete plans, flexibility and measurable, (4) Developing personnel and exchanging knowledge, emphasizing continuous development, (5) Communication, using technology and various efficient channels. 2) The method for promoting the educational network involved applying five aspects of the administrators' network promotion skills to align with the Four Saṅgaha-vatthu Principles, namely, Dāna (giving), Piyavācā (pleasant speech), Atthacariyā (beneficial behavior) and Samānattatā (equality) in concrete ways in each aspect. 3) The guidelines for promoting networks according to the Four Saṅgahavatthu Principles of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 2 of Phra Nakhon Si Ayutthaya is the application of the Four principles to create and develop a strong network of cooperation between schools in five main aspects, consisting of (1) Supervision and coordination: administrators should provide opportunities and resources (Dāna), using positive communication (Piyavācā), acting as role models (Atthacariyā), and creating inclusive work structures (Samānattatā). (2) Building cooperation: promoting activities that emphasize helping (Dāna), building trust through constructive dialogue (Piyavācā), allowing members to demonstrate their potential (Atthacariyā), and creating equal cooperation across schools (Samānattatā). (3) Setting goals: setting goals with the benefit of students as the main focus (Dāna), allowing all schools to express their opinions freely

(Piyavācā), developing achievable plans (Atthacariyā), and setting goals based on member consensus (Samānattatā). (4) Human resource development: organizing a forum for exchanging knowledge without expecting anything in return (Dāna), using encouraging words to encourage expression of opinions (Piyavācā), emphasizing learning from actual practice (Atthacariyā), and giving teachers at all levels equal opportunities to participate (Samānattatā). (5) Communication: creating a comprehensive information distribution system (Dāna), communicating with understanding and respect (Piyavācā), developing communication tools that are beneficial to the public (Atthacariyā), and opening channels for everyone to express their opinions equally (Samānattatā).

Keywords: Promoting Educational Networks, The Four Saṅgha-vatthu Principles, School Administrators

บทนำ

ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและวัฒนธรรม การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาไม่สามารถกระทำได้โดยลำพังของ สถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่ง หากแต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์และการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานรัฐและเอกชนในลักษณะของเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อร่วมกัน ขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

การส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะ ในระดับพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือจากหลายภาคส่วนรวมถึงผู้บริหารโรงเรียนครูและชุมชน เครือข่ายทางการศึกษาที่แข็งแกร่งสามารถช่วยสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างโรงเรียน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ โดยการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมด้วยการอาศัยการมีส่วนร่วมความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกัน เริ่มจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมมือกันปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินโครงการโดยมีหลักการบริหาร เครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิสุทธิพุทธพระราชทานที่เป็นการดำเนินงานตามกระบวนการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือกัน พึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพและยั่งยืน (ราตรี รัตนโสภา, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, 2563)

การบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ ผู้บริหาร โรงเรียนต้องทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรการศึกษา การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและการพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายที่เกิดขึ้นใน ระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความสามารถในการ วางแผนและการจัดการที่ดี รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียน การ

สนับสนุนและการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้สามารถนำทรัพยากรและความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนและองค์กรการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในระบบการศึกษาพบว่า การสร้างความร่วมมือและการใช้หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับชุมชนและองค์กรต่างๆ เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา สุวรรณชาติ, รัฐพร กลิ่นมาลี และวีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้ 1) ด้านบริหารการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สามารถวางแผนและปรับประยุกต์การบริหารให้ก้าวทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี 2) ด้านกำหนดนโยบายและเป้าหมายผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิเคราะห์ห้องกรงให้รู้จักและเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมายสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต 3) ด้านสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ 4) สนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านวัดผล ประเมินผล และติดตามผล ผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตามสภาพจริง และ 6) ด้านสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการบริหารสถานศึกษา

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการที่มีประสิทธิภาพในสังคม โดยเฉพาะในการบริหารองค์กรและการสร้างเครือข่ายการศึกษา หลักการนี้ประกอบด้วยการให้การแบ่งปัน การเห็นอกเห็นใจและการอุทิศตน ซึ่งช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมกันและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การให้ หมายถึงการให้ทรัพยากรและการสนับสนุนต่อผู้อื่นอย่างไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อถือและความร่วมมือในชุมชนและองค์กร การแบ่งปันคือการกระจายทรัพยากรและข้อมูลอย่างเป็นธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความขัดแย้ง การเห็นอกเห็นใจ แสดงถึงความเข้าใจและความใส่ใจในความต้องการและปัญหาของผู้อื่น ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การอุทิศตน คือการทำงานอย่างมุ่งมั่นและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล (การบริหารองค์กรตามหลักสังคหวัตถุ 4 , 2562)

ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการและผู้บริหารจัดการองค์กรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/42) ได้แก่ ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อัตถจริยา (การประพฤติเป็นประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) อันเป็นหลักธรรมที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพ ความเอื้ออาทรและความร่วมมืออันดีระหว่างบุคคล (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร), 2541) ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่ามีการดำเนินงานร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอยู่ แต่หากมี

แนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมเครือข่ายให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก หากผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงาน ก็จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ความไว้วางใจและการร่วมมือที่มั่นคงในระยะยาว

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพ วิธีการและแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ความครอบคลุมและมีการบริหารอย่างยั่งยืนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของพื้นที่และการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพด้านการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คนด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 2) กำหนดกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยขอคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) สร้างเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 5) นำเครื่องมือวิจัยที่ปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นกระบวนการทำวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดระเบียบข้อมูล การสร้างข้อสรุปชั่วคราว การสร้างบทสรุป โดยมีผลของการจัดการความรู้ในประเด็นต่างๆ

ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประชุมสัมมนาด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในการศึกษา ค้นคว้าช่วยให้สามารถเลือกเก็บข้อมูลได้ตรงตามความต้องการ จากนั้นผู้วิจัยได้นำมารวบรวมเป็นชุดข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถามโดยมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลดังนี้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการนำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการวิเคราะห์ภายใต้วิธีการดังนี้ 1) การจำแนกจัดระเบียบข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการค้นหาและเก็บรวบรวมมาจำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ 2) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับโดยผ่านการใช้เครื่องมือในการตรวจสอบผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือการทดสอบ แบ่งออกเป็นด้านข้อมูลโดยพิจารณาจากแหล่งบุคคลที่เป็นฝ่ายบริหารและด้านเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้ก่อนล่วงหน้าในการสัมภาษณ์ 3) เมื่อประเด็นได้นำมาวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูล

ระยะที่ 3 เสนอแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

การดำเนินการวิจัยขั้นตอนนี้มีจุดประสงค์เพื่อเสนอเสนอแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 รายละเอียดดังนี้ 1) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาเกี่ยวกับศึกษาสภาพด้านการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน 2) การสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและยืนยันแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

- 1.1 ด้านการกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย การดำเนินงานอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของเครือข่าย ลดความซ้ำซ้อนและส่งเสริมความโปร่งใส การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการประชุมอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการประสานงานอย่างราบรื่น ส่งผลให้การบริหารเครือข่ายมีทิศทางและความเชื่อมั่นร่วมกัน

- 1.2 ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ความร่วมมือที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก การเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย

ผ่านกิจกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายมีพลังขับเคลื่อนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการกำหนดเป้าหมายและการดำเนินงานกลุ่มเครือข่าย การบริหารจัดการที่มีเป้าหมายชัดเจน ผู้บริหารร่วมกันวางเป้าหมายในด้านต่างๆ เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแผนการดำเนินงานมีตัวชี้วัดที่สามารถติดตามผลได้อย่างชัดเจนและมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาทักษะด้านการเรียนการสอนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เช่น การเยี่ยมชมโรงเรียนในเครือข่ายและการจัดทำโครงการร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามโรงเรียนและสามารถนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

1.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย การพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและประสานงาน ส่งผลให้การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและสมาชิกในเครือข่ายเป็นไปอย่างรวดเร็วและสามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญได้อย่างสะดวก รวมถึงการตั้งศูนย์ข้อมูลกลางที่ช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

2. วิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.1 ด้านการกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ 1) ทาน ใช้โดยเน้นการให้โอกาส ให้ความรู้ ให้การสนับสนุนและกำลังใจ ตลอดจนให้อภัยแก่สมาชิกในเครือข่าย สะท้อนภาวะผู้นำแบบ "ให้ด้วยใจ" ไม่เน้นการควบคุมแต่เน้นการเกื้อกูล สอดคล้องกับหลัก 2) ปิยวาจา ใช้เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดแรงต้านและทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น 3) อตถจริยา การลงมือทำจริง เป็นแบบอย่างที่ดี เน้นการสนับสนุนมากกว่าการสั่งการ 4) สมานัตตตา ใช้เพื่อสร้างความเสมอภาคภายในเครือข่าย เช่น การเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ไม่แบ่งลำดับชั้น การลดอำนาจเชิงโครงสร้างและส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันอย่างเท่าเทียม

2.2 ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ 1) ทาน ให้ความร่วมมือด้วยจิตสำนึกแห่งการให้ เช่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การช่วยโรงเรียนที่ขาดแคลนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 2) ปิยวาจา ช่วยสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูล โดยใช้การพูดอย่างสุภาพและการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจระหว่างกัน 3) อตถจริยา ส่งเสริมการกระทำที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง เช่น การช่วยกันวางแผนงาน การแบ่งภาระหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละคนและการยินดีช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น 4) สมานัตตตา ช่วยลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทำให้เกิดความร่วมมือแบบพี่น้อง และส่งเสริมความเท่าเทียมในการมีบทบาทต่อภารกิจของเครือข่าย

2.3 ด้านการกำหนดเป้าหมายและดำเนินงานกลุ่มเครือข่าย พบว่า 1) ทาน มีเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ร่วมกันของผู้เรียน เช่น การตั้งเป้าร่วมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร 2) ปิยวาจา ถูกใช้ในการสื่อสารเป้าหมายอย่างมีศิลปะ โดยเปิดโอกาสให้

สมาชิกทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วม 3) อรรถจริยา โดยเน้นการวางแผนที่สามารถลงมือปฏิบัติจริง มีประโยชน์ต่อผู้เรียนและบุคลากร 4) สมานัตตดา สนับสนุนการตัดสินใจร่วมผ่านเวทีประชุมแบบเท่าเทียม โดยไม่เน้นสถานะหรือตำแหน่ง ซึ่งช่วยลดแรงต้านในการดำเนินงานตามเป้าหมายของเครือข่าย

2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ 1) ทาน ผ่านการแบ่งปันความรู้ เช่น การจัดอบรมร่วม การส่งครูอาสาไปช่วยโรงเรียนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้กำลังใจและโอกาสในการเติบโตในวิชาชีพ 2) ปิยวาจา สนับสนุนบรรยากาศของเวทีการเรียนรู้ เช่น วง PLC และเวิร์กชอปที่ใช้ภาษาสร้างสรรค์ เปิดใจรับฟังความต่างอย่างเคารพ 3) อรรถจริยา อย่างเด่นชัด โดยริเริ่มกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยไม่รอคำสั่ง เช่น การส่งครูรุ่นใหม่เข้าร่วมทีมพัฒนาแผนการเรียนร่วมกันระหว่างโรงเรียน 4) สมานัตตดา แสดงผ่านการจัดเวทีอบรมที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนทุกระดับมีสิทธิเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะขนาดของโรงเรียนหรือภูมิหลังของบุคลากรจะเป็นเช่นไร

2.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ 1) ทาน ถูกนำมาใช้ผ่านการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใส เช่น การแจ้งข้อมูลล่วงหน้า การอัปเดตข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง 2) ปิยวาจา มีบทบาทในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียน เช่น การเลือกใช้คำพูดในรายงาน การพูดในการประชุมและการให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ 3) อรรถจริยา ปรากฏผ่านการออกแบบช่องทางสื่อสารที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับ เช่น กลุ่มไลน์เครือข่าย การออกจดหมายข่าวเครือข่ายหรือการจัดประชุมออนไลน์เชิงแลกเปลี่ยน 4) สมานัตตดา ช่วยสร้างความเสมอภาคในการสื่อสาร เช่น การเปิดพื้นที่ให้ทุกโรงเรียนแสดงความคิดเห็นโดยไม่ลำดับชั้นทางตำแหน่ง

3. แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย (Policy Level) ควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม การบริหารอย่างเสมอภาค และการส่งเสริมจิตสำนึกเครือข่ายตามหลักธรรม เช่น ทาน (การให้) และสมานัตตดา (การวางตนเสมอภาค) และระดับปฏิบัติ (Practical Level) ควรมีการดำเนินกิจกรรมร่วมในเครือข่ายที่หลากหลาย เช่น การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมข้ามโรงเรียนและการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น โดยมีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านการกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ 1) ทาน ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีบทบาทในการมอบโอกาส การสนับสนุนทรัพยากรและแบ่งปันองค์ความรู้ให้แก่โรงเรียนในเครือข่ายอย่างไม่มีเงื่อนไข 2) ปิยวาจาใช้การสื่อสารแบบเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง เช่น การกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจและการประชุมด้วยถ้อยคำสร้างสรรค์ 3) อรรถจริยา ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่ลงมือปฏิบัติจริง มีความเสียสละและเป็นแบบอย่างของการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม 4) สมานัตตดา กำหนดโครงสร้างการบริหารที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตย เช่น การจัดเวทีให้สมาชิกทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำกับติดตามการดำเนินงาน

3.2 ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ 1) ทาน สนับสนุนกิจกรรมความร่วมมือที่เน้นการให้ เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือโรงเรียนที่มีข้อจำกัดโดยสมัครใจ 2) ปิยวาจาส่งเสริมการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล เพื่อสร้างความไว้วางใจในหมู่สมาชิกเครือข่าย 3) อรรถจริยา ส่งเสริมบทบาทของสมาชิกตามศักยภาพ เช่น ให้แต่ละโรงเรียนมีพื้นที่แสดง

ความสามารถและความถนัดในการร่วมพัฒนาเครือข่าย 4) สมานัตตตา ส่งเสริมการบริหารแบบแบนนอน (flat network) ที่ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนขนาดต่าง ๆ เพื่อความร่วมมือที่เป็นธรรม

3.3 ด้านการกำหนดเป้าหมายและดำเนินงานกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ 1) ทาน ตั้งเป้าหมายร่วมกันที่ยึดผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการให้คุณภาพและโอกาสทางการศึกษาแก่ทุกโรงเรียน 2) ปิยวาจาจัดกระบวนการวางแผนที่ทุกโรงเรียนสามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผยด้วยถ้อยคำสร้างแรงจูงใจ 3) อัถถจริยา พัฒนาแผนงานหรือโครงการที่สามารถลงมือทำได้จริงและส่งผลการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรม 4) สมานัตตตา ส่งเสริมให้การกำหนดเป้าหมายมีลักษณะของความยินยอมพร้อมใจร่วมกัน ลดบทบาทการกำหนดจากส่วนกลาง

3.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ 1) ทาน จัดเวทีให้บุคลากรจากโรงเรียนต่างๆ ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เช่น ครูต้นแบบ ครูพี่เลี้ยง โดยไม่คิดค่าตอบแทน 2) ปิยวาจาใช้ถ้อยคำสร้างกำลังใจในวง PLC และการอบรมเสริมความกล้าในการนำเสนอความคิดเห็น 3) อัถถจริยา สนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การสังเกตการณ์ การสาธิต การฝึกอบรมภาคสนาม 4) สมานัตตตา จัดเวทีการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กและครูทุกระดับสามารถเข้าร่วมและมีบทบาทอย่างเท่าเทียม

3.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ 1) ทาน พัฒนาระบบการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างเสมอภาค เช่น กลุ่มไลน์ชุมชนวิชาชีพ หรือจดหมายข่าวเครือข่าย 2) ปิยวาจาสนับสนุนการใช้ถ้อยคำที่สร้างความเข้าใจเห็นคุณค่าของกันและกันและลดการสื่อสารเชิงอำนาจ 3) อัถถจริยา พัฒนาเครื่องมือสื่อสารที่เป็นประโยชน์ เช่น ระบบรับฟังความคิดเห็นระบบข้อเสนอแนะที่ตรวจสอบได้ 4) สมานัตตตา สร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดให้ทุกเสียงมีค่า เช่น เวทีรับฟังรายเดือน กล้องความเห็นนิรนามหรือการสื่อสารแบบวงกลมที่ไม่มีตำแหน่งเป็นตัวกำหนดสิทธิในการพูด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย มีความเป็นระบบ โปร่งใส และมีทิศทางชัดเจน (2) การเสริมสร้างความร่วมมือ มีการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและวัฒนธรรมเกื้อกูล (3) การกำหนดเป้าหมายและดำเนินงาน มีแผนงานที่เป็นรูปธรรม ยืดหยุ่นและวัดผลได้ (4) การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (5) การติดต่อสื่อสาร มีการใช้เทคโนโลยีและช่องทางหลากหลายที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ วงศ์ไชย (2566) ที่พบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ โดยเน้นศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์และการประสานงานที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในทุกๆ ระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ฤทธิแสง (2561) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารกลุ่มเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 5 องค์กรประกอบ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายและดำเนินงานกลุ่มเครือข่าย สัมพันธภาพและการติดต่อสื่อสาร การเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย และการกำกับดูแลและการประสานงาน

กลุ่มเครือข่าย มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในเครือข่าย การบริหารจัดการที่เกิดจากการยอมรับของสมาชิกเครือข่าย การทำข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรของกลุ่มเครือข่าย และการเปิดรับความร่วมมือของหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยพจนมาศ ไชยวิเศษ (2566) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มเครือข่ายตำบลนาอาจ 1) การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่บุคลากร เพื่อสร้างค่านิยมเห็นคุณค่าความพอเพียง 2) หลักสูตรการสอน ควรมีการบูรณาการในหลักสูตร การเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระและเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบของความพอเพียง 3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันนักเรียนกันที่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ 4) พัฒนาบุคลากรต้องมีโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่ออบรมพัฒนาให้ความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาด้านคุณธรรมคือความซื่อสัตย์สุจริต และดำเนินชีวิตอย่างใช้สติสัมปชัญญะ

2. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการประยุกต์การส่งเสริมเครือข่ายของผู้บริหาร 5 ด้านเพื่อเชื่อมโยงหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อตถจริยา (การทำตนเป็นประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) อย่างเป็นรูปธรรมในแต่ละด้าน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ไม่ใช่เป็นเพียงหลักธรรมเชิงนามธรรม แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็น กรอบการดำเนินงาน (Operational Framework) ที่จับต้องได้และมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้บริหารในการสร้างและส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาให้เข้มแข็งและยั่งยืน ผลการวิจัยได้เปลี่ยนหลักธรรมที่ทรงคุณค่าให้กลายเป็น กลยุทธ์การบริหารเครือข่าย ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่าหัวใจสำคัญของการสร้างเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จนั้น อยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสมาชิกเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภุชญา ธรรมโรต (2564) ที่พบว่า การนำหลักทานและสมานัตตตามาใช้ในกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย ส่งเสริมความไว้วางใจและลดความขัดแย้ง ส่วนปิยวาจาและอตถจริยาเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและการยอมรับซึ่งกันและกันในระดับปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยสมชาย อรรถวุฒิ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารเครือข่ายทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ในการบริหารเครือข่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 แห่ง พบว่า การบริหารเครือข่ายที่เน้นการให้ (ทาน) และการสื่อสารที่สุภาพ (ปิยวาจา) ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในเครือข่าย ส่วนอตถจริยาและสมานัตตตาส่งผลให้เกิดการร่วมมือและการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ สร้างพลังทางสังคมที่เกื้อหนุนความยั่งยืนของเครือข่ายการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยมาลินี โพธิ์งาม (2563) ที่พบว่า การใช้หลักทานและปิยวาจาในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ขณะที่การประพฤติตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่นและการเคารพกันในฐานะผู้ร่วมงาน สร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความร่วมมืออย่างยั่งยืน

3. ผลการเสนอแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เป็นการนำหลักธรรม 4 ประการมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนให้เข้มแข็ง 5 หลัก ประกอบด้วย (1) การกำกับดูแลและประสานงาน ผู้บริหารควรเป็นผู้ให้โอกาสและทรัพยากร (ทาน) ใช้การสื่อสารเชิงบวก

(ปิยวาจา) ลงมือทำเป็นแบบอย่าง (อัตถจริยา) และโครงสร้างการทำงานที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม (สมานัตตตา) (2) การสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ (ทาน) สร้างความไว้วางใจผ่านการพูดคุยที่สร้างสรรค์ (ปิยวาจา) เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงศักยภาพ (อัตถจริยา) และสร้างความร่วมมือที่เท่าเทียมกันระหว่างโรงเรียน (สมานัตตตา) (3) การกำหนดเป้าหมาย ตั้งเป้าหมายโดยยึดประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก (ทาน) เปิดให้ทุกโรงเรียนเสนอความเห็นอย่างอิสระ (ปิยวาจา) พัฒนาแผนงานที่ทำได้จริง (อัตถจริยา) และกำหนดเป้าหมายจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิก (สมานัตตตา) (4) การพัฒนาบุคลากร จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน (ทาน) ใช้คำพูดให้กำลังใจเพื่อกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น (ปิยวาจา) เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (อัตถจริยา) และให้โอกาสครูทุกระดับมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) (5) การสื่อสาร สร้างระบบการให้ข้อมูลที่ทั่วถึง (ทาน) สื่อสารด้วยความเข้าใจและให้เกียรติ (ปิยวาจา) พัฒนาเครื่องมือสื่อสารที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (อัตถจริยา) และเปิดช่องทางให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวนาถ คงเหล, สันติ อุณจะนำและสร้อยญา แสงอัมพร (2564) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ 4 ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ด้านทาน คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างพึงพอใจ ด้านปิยวาจา คือ ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ ด้านอัตถจริยา คือ ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร ด้านสมานัตตตา คือ ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของชลิตา จันทระเกษม (2563) ที่พบว่า ผู้บริหารที่ยึดหลักการให้และการพูดจาอย่างไพเราะได้รับความเชื่อถือ และเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย ขณะที่ผู้ที่ดำรงตนด้วยอัตถจริยาและความเสมอภาคสามารถประสานประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุนทร ธรรมวโร (บุญคง) (2560) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง คือ 1) ด้านทาน ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี 2) ด้านปิยวาจา ประชาชนในชุมชนหนองสนมพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พูดให้กำลังใจเพื่อนบ้าน ไม่ตำหนิ 3) ด้านอัตถจริยา ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสาสามารถช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ ได้ตลอดเวลา ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปัน ควรรู้ให้แก่การรณในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเราเดือดร้อน 4) ด้านสมานัตตตา ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุอย่างสม่ำเสมอเนื่องมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (จันทงค์ ยิ่งดำนุ่น) (2566) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ 4 ในการเพิ่มศักยภาพการให้บริการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพนมวังก์ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีการเพิ่มศักยภาพการให้บริการของบุคลากรซึ่งสามารถลดปัญหาภายในองค์กรลงได้เพราะบุคลากรมีความรักสามัคคีเมตตาต่อกัน ช่วยกันทำงานเป็นทีมด้วยความเสียสละ พูดจาไพเราะอ่อนหวานเป็นต้น.ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการเติมเต็มศักยภาพของบุคลากร ในด้านการบริการให้ดีขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของนภา ชาลี (2565) ที่พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน มีดังนี้ 1) การบริหารตามหลักทาน ส่งเสริมบุคลากรโดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ มอบหมายงานที่สำคัญและให้เครดิตในการทำงานให้กับบุคลากร รับฟังความคิดเห็น และปัญหาต่างๆ เมื่อบุคลากรมีปัญหา และจัดบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน 2) การบริหารตามหลักปิยวาจา นิเทศงาน ให้คำแนะนำด้วยน้ำเสียงกัลยาณมิตร ใช้คำพูดที่เหมาะสมตักเตือน

บุคคลอื่น ชื่นชมการปฏิบัติงานของผู้อื่นด้วยความจริงใจ 3) การบริหารตามหลักอัตถจริยา การนำกิจกรรมจิตอาสาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน การให้บริการสถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน 4) การบริหารตามหลักสมานัตตตา กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนระยะยาวที่ชัดเจน การบริหารโรงเรียนโดยยึดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน กำหนดจุดเน้นคือการพัฒนางานวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา วงษ์น้อย (2566) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรโดยยึดตามความต้องการของชุมชน การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เชิงรุกด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสื่อสารสร้างความเข้าใจ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม โดยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จมาใช้บูรณาการในการพัฒนาสื่อให้ตรงและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรมต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคลเพื่อสร้างองค์ความรู้สร้างความเข้าใจให้นักเรียนได้เกิดประสบการณ์ที่แปลกใหม่สร้างสรรค์และเกิดการเรียนรู้สูงสุดด้านการวัดผลและประเมินผลมีการวัดประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน เพื่อให้ได้ผลที่ให้นักเรียนพัฒนาการเรียนรู้อย่างถูกต้อง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “C-BEST” อธิบายว่า

C – Collaboration through generosity and communication การร่วมมือกันผ่านความเอื้อเฟื้อและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ หมายถึง การทำงานร่วมกันอย่างจริงใจ โดยใช้การให้ (ทาน) และการสื่อสารที่ดีเป็นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างพลังของเครือข่าย

B – Balanced governance การบริหารจัดการอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม การกำกับดูแลและการประสานงานที่ยึดหลักความเสมอภาค ไม่ใช้อำนาจฝ่ายเดียว ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม

E – Educational goal alignment การกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาให้สอดคล้อง การวางเป้าหมายร่วมกันที่ตอบสนองต่อบริบทและมุ่งสร้างประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในเครือข่าย

S – Staff development การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการพัฒนาทักษะของครู บุคลากรและผู้นำเครือข่าย

T – Trust-building through transparency การสร้างความไว้วางใจผ่านความโปร่งใส หมายถึง การสื่อสารอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์และชัดเจน เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจและความสามัคคีในเครือข่าย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย C-BEST

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การกำกับดูแลและการประสานงานกลุ่มเครือข่าย พัฒนาระบบบริหารเครือข่ายที่ยึดหลักธรรมาภิบาลแบบมีคุณธรรม โดยใช้ทานในการให้โอกาส ปิยวาจาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ อัตถจริยาเพื่อเป็นแบบอย่าง และสมานัตตตาในการบริหารแบบเท่าเทียม

1.2 การเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ส่งเสริมวัฒนธรรมเครือข่ายแบบร่วมมือ เน้นการให้เพื่อร่วมพัฒนาและร่วมทำอย่างเสมอภาค โดยใช้ทานสร้างจิตสาธารณะ ปิยวาจาในการสื่อสารสร้างความไว้วางใจ อัตถจริยาในการช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ และสมานัตตตาในการยอมรับบทบาททุกโรงเรียน

1.3 การกำหนดเป้าหมายและดำเนินงานกลุ่มเครือข่ายวางแนวทางการกำหนดเป้าหมายที่เน้นความต้องการร่วม (collective needs) โดยใช้ทานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปิยวาจาเพื่อสร้างแรงจูงใจ อัตถจริยาเพื่อให้เป้าหมายลงมือปฏิบัติได้จริง และสมานัตตตาเพื่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจร่วมกัน

1.4 การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาบุคลากรแบบเครือข่ายร่วมมือ โดยใช้ทานในการให้ความรู้โดยไม่หวังผล ปิยวาจาในการสื่อสารสร้างความมั่นใจ อัตถจริยาในการลงมือทำร่วมกัน และสมานัตตตาในการจัดเวทีเรียนรู้ที่เปิดกว้าง

1.5 การติดต่อสื่อสาร พัฒนาระบบสื่อสารที่ปลอดภัย สร้างพื้นที่ปลอดภัยในการพูดและฟังโดยใช้ทานในการให้ข้อมูลอย่างโปร่งใส ปิยวาจาในการเลือกถ้อยคำที่สร้างสรรค์ อัตถจริยาในการใช้เครื่องมือสื่อสารที่เกิดประโยชน์ และสมานัตตตาในการเปิดพื้นที่ให้ทุกเสียงมีคุณค่า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลลัพธ์เชิงปริมาณของเครือข่ายทางการศึกษาที่มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการนำแนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้จริงในสถานศึกษา วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อติดตามผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้แนวทางที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ เช่น ด้านความร่วมมือของครู การพัฒนาเครือข่าย และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อประเมินความยั่งยืนและความเหมาะสมในบริบทที่ต่างกัน

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาที่ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับรูปแบบอื่น และการวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) ระหว่างแนวทางที่อิงหลักธรรมทางพุทธศาสนา(เช่น สังคหวัตถุ 4 กับแนวทางทางโลก เช่น Transformational Leadership, Professional Learning Community อาจช่วยให้เห็นข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละแนวทางอย่างชัดเจน

2.4 ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวทางในบริบทที่หลากหลายหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อาจมีลักษณะโครงสร้างเครือข่ายแตกต่างกันจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของครูและบุคลากรต่อการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารเครือข่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการยอมรับความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติจริงของบุคลากรซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงแนวทางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ วงศ์ไชย. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ. วารสารการจัดการ, 20(1), 123–140.
- ชลิตา จันทระเกษม. (2561). การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธรรมรักษ์ พงศ์วิชัย. (2562). การบริหารองค์กรตามหลักสังคหวัตถุ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภา ซาลี. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นริศรา วงษ์น้อย. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นฤมล ฤทธิแสง. (2561). การพัฒนาแนวทางการบริหารกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พจมาศ ไชยวิเศษ. (2566). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่ม
เครือข่ายตำบลนายาง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (จ่านงค์ ยิ่งดำนุ่น). (2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเพิ่มศักยภาพ
ให้บริการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพนมวังก์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากฤษฎา ธรรมโรโต. (2564). หลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย
การศึกษา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธรรมโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก. คุษฎิณีพนธ์ปรัชญาคุษฎิณีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลินี โพธิ์งาม. (2563). รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนทางการศึกษาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ยุวนาถ คงแหล่, สันติ อุนจะนำ และสร้อยญา แสงอัมพร. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการ
บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 12(1), 17–27.
- ราตรี รัตนโสภา, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน. (2563). ศึกษาสภาพปัจจุบันการ
บริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน. วารสารบรรณารักษศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 1(1), 28–36.
- สมชาย อรรถวุฒิ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารเครือข่ายทางการศึกษาในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร). (2541). ธรรมะสร้างเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
วิทยาลัย.
- สุนิษา สุวรรณชาติ, รัฐพร กลิ่นมาลี และวีระยุทธ ชาศะกาญจน์. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่
ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้
กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 2373-2386.